

עריכה ופירושי המילים: אלי פררה

אָבן חָציר הָעַם / חיים נחמן ביאליק

פי רוח יי נשבה בו... אָבן חָציר הָעַם. (ישעיה מ', ז)

אָבן חָציר הָעַם, יבֵּשׁ הָיָה פְּעֵץ,

אָבן *חָלָל הָעַם, חָלָל כְּבֹד אֵין קָץ;

אֲשֶׁר ירְעַם קוֹל אֵל גַּם-מִפֶּה גַם-מִשֵּׁם –

וְלֹא-נָע וְלֹא-זָע וְלֹא-חָרַד הָעַם.

וְלֹא-קַם כְּפָרִי וְלֹא-נִעוֹר כְּכַפִּיר,

וְלֹא-חָרַד לְקוֹל גַּם אִישׁ אֶחָד מֵעִיר.

וְלֹא-רָעַד *בְּגִיל יַחַד לֵב כָּל-הָעַם

מִיָּמִין וּמִשְׂמָאל וּמִיָּסָם וְעַד-יָס,

בְּהִתְוַדַּע אֱלֹוֵי בְּנֵיו, זָרַע אֵל חֵי,

אֲשֶׁר בָּאוּ מִרְחוֹק אֶל-קוֹל אֲדָנִי.

גַּם-לֹא פָשַׁט הַיָּד, גַּם-לֹא שָׂאֵל לְשָׁלוֹם

כָּל-הַקּוֹרְאִים בְּשִׁמוֹ בְּאִמּוֹנָה וּבֵתָם.

ובשׂאון עם *אָוִיל סְבִיב *אֱלִילֵי הַפֶּז *אָוִיל – טיפש; *אֱלִילֵי הַפֶּז – אלילי זהב, ובהשאלה

לנוהים אחר חומריות)

(*רַעְמוֹ – זעמו; כעסו)

נחבא קול אלהים, נבלע *רַעְמוֹ הָעֵז.

(*כְּלִמּוֹת – מלשון כלימה; בושות)

וּבְלֵב נָבֵל וְרַע, *וּבְכְלִמּוֹת וְרַק

(*יָבֵז – דבר אדני; *יִפְרַעְהוּ לְצַחוֹק. *יָבֵז – לבזות, ללעוג; לבטל. *יִפְרַעְהוּ – גמל; שילם)

אָבן נָבֵל הָעַם, מָלֵא *נִקְלָה וְרוֹשׁ,

(*נִקְלָה – בזוי; נחות *רוֹשׁ: רעל; מורעל; רקוב)

כְּלוֹ רֶקֶב וּמִסּוֹס מִכֶּף רֶגֶל עַד-רֹאשׁ!

שְׁלֹא הַקִּים מִקְרָבוֹ בְּיוֹם נַחְלָה וּכְאֵב

רַב פְּעָלִים, אִישׁ חֵי, אֲשֶׁר יִפְעַם בּוֹ לֵב,

(*זִיק – ניצוץ)

וּבְלֵב יִבְעַר *זִיק, *זִיק מִרְתִּיחַ הַדָּם,

(*יָגָה – מלשון נגוהות; יאיר; יזהר)

וּבְרֹאשׁ *יָגָה שְׂבִיב מֵאִיר דָּרָךְ הָעַם;

אֲשֶׁר *יָקַר לוֹ שֵׁם כָּל- *הַגּוֹי וְאֵלֵהוּ (*יָקַר – מלשון הוקרה, כבוד והערכה; *הַגּוֹי – העם)

גַּם מֵהוֹן וּמִפֶּז – מֵאֱלִילֵי הַשָּׂוֵא;

(*עֲזוֹז – מלשון עוז; כוח גבורה)

אֲשֶׁר מְעַט מִשָּׂא-לֵב, הִרְבָּה אֶמֶת, *עֲזוֹז,

שְׁנֵאָה עֲזָה לְמִנְתַּת חֵי עֲבָדוֹת וְבוֹז,

חֲמֵלָה גְדוֹלָה כִּיָּס, רַחֲמִים רַבִּים כְּגֹדֵל

שֶׁבַר עֲמוֹ הָאֲמָלָל וּכְכֹבֵד הָעֵל –

(*יְהַמָּה – ירחש; *יְחַמֵּר – תסיסה; יגעש)

כָּל-זֶה *יְהַמָּה בְּלֵב, יְהַמָּה *יְחַמֵּר כִּיָּס,

כָּל-זֶה יִבְעַר כָּאֵשׁ, יִבְעַר יִצִּית הַדָּם,
כָּל-זֶה יִרְעַם כְּהַד תִּמְיֵד יוֹמָם וְלַיִל:
”קוֹם עֲבַד, קוֹם עֲשֵׂה, כִּי עֲמָנוּ יַד-אֵל!”

אֲכֹן אֲבַד הָעַם, שְׂאֵף חֲרָפָה וְרִק,
אֵין לְמַעֲשָׂיו יְסוּד וּלְפַעְלוֹ אֵין חֵק.
אֲלֹפֵי שָׁנוֹת חֵי נִדָּד, גְּלוּת גְּדוּלָה מִנְּשֵׂא,
הִתְעוּ אַחוֹר הַלֵּב, אֲבָדָה עֲצָה *מַגּוּי.

(*גוי – עם; לאום)

לְמַד *שֶׁבֶט וְשׁוֹט – הָאֵם יְחוּשׁ כָּאֵב

(*שֶׁבֶט – ענף דק וגמיש המשמש כשוט חובטים)

חֲרַפְתָּ נֶפֶשׁ בְּצַר מִלְּבַד *מְדוּשֵׁת הַגּוּ?

(*מְדוּשֵׁת הַגּוּ – מלשון דישה; בהשאלה: הכאה;

חבטות גוף)

אוֹ אֵם-יֹכֵל דָּאֵג מִלְּבַד דְּאֵגַת הַיּוֹם
עִם מִתְגַּלְגֵּל בְּגִיא גְלוּת חֲשִׁכָה כְּתָהִם?

לְשֵׂאת נֶפֶשׁ לַיּוֹם וּלְהִתְנַבֵּות לְאוֹר,

(*קוּ – בהשאלה: לקבוע מסלול; להתוות דרך)

לְנִטוֹת *קוּ לְקַץ, צִוֵּת דְּבַר לְדוֹר?

הוּא לֹא יִיקַץ אֵם-לֹא יַעִירֵנוּ הַשּׁוֹט.

הוּא לֹא יִקוּם אֵם-לֹא יִקִּימֵנוּ הַשֵּׁד.

(*אֵזוֹב – צמח הצומח מטחב בקירות ובגדרות)

עֲלֵה נִבֵּל מַעַץ, *אֵזוֹב עֲלֵה בְּגֵל,

(*בִּקְק – מלשון ריקנות; חרב; חסר חיים)

גִּפְן *בִּקְק, צִיץ מָק – הִיחִינּוּ הַטָּל?

(*נִס – דגל)

גַּם-בְּתַקַּע הַשׁוֹפָר וּבְהִנְשֵׂא *הַנִּס –

הִיתְעוֹרַר הַמֵּת? הִיזְדַּעַזַּע הַמֵּת?